

Det misslyckade attentatet mot Konrad Adenauer: En komplott för att spåra ur reparationerna

Under de tidiga åren i det efterkrigstida Västtyskland framstod Konrad Adenauer, landets första förbundskansler, som en central figur i återuppbyggnaden av ett förstört land och återställandet av dess plats på den globala scenen. Som en ivrig anti-nazist och from katolik ledde Adenauer Västtyskland från 1949 till 1963 och styrde det mot demokrati, ekonomisk återhämtning och försoning med tidigare fiender. Hans ansträngningar att förhandla om reparationer med Israel för Förintelsens grymheter gjorde honom dock till ett mål för extremistiskt motstånd. Den 27 mars 1952 exploderade ett paketbomb adresserat till Adenauer vid Münchenpolishögkvarteret, vilket dödade en polisman och avslöjade en chockerande mordkomplott kopplad till den israeliske militanten Menachem Begin. Denna artikel utforskar sammanhanget, utförandet och efterspelet av detta djärva försök att döda kanslern och belyser ett mindre känt kapitel i kalla krigets historia.

Konrad Adenauer och reparationsavtalet

Konrad Adenauer, född 1876 i Köln, var en erfaren politiker med en historia av motstånd mot nazismen. Som borgmästare i Köln under Weimarrepubliken motstod han Hitlers regim, utstod fängelse och levde i avskildhet under kriget. Efter 1945 var han med och grundade Kristdemokratiska unionen (CDU) och blev Västtysklands första förbundskansler 1949, med uppgiften att återuppbygga en nation i ruiner. Hans utrikespolitik prioriterade integration med Västerlandet och försoning med tidigare motståndare, inklusive Frankrike och USA. En hörnsten i hans moraliska och diplomatiska agenda var att ta itu med Tysklands ansvar för Förintelsen.

År 1951 inledde Adenauer förhandlingar om ett reparationsavtal med Israel, med syfte att ge ekonomisk kompensation till Förintelseöverlevande och den nybildade judiska staten. Samtalen, som formaliserades i Luxemburgavtalet i september 1952, var djupt kontroversiella. I Tyskland såg vissa reparationerna som en ekonomisk börda eller ett erkännande av kollektiv skuld, medan många i Israel motsatte sig att acceptera pengar från Tyskland, eftersom det sågs som en legitimering av en nation ansvarig för folkmordet på sex miljoner judar. Radikala grupper, särskilt de knutna till den zionistiska paramilitära organisationen Irgun, fördömde avtalet som ett förräderi mot Förintelsens offer och argumenterade för att överlevande borde få direkta utbetalningar istället för medel som kanaliserades genom den israeliska regeringen för statsbyggande projekt.

Menachem Begin och Irgun-kopplingen

I centrum för mordkomplotten stod Menachem Begin, en gigantisk figur i israelisk historia som senare blev premiärminister från 1977 till 1983 och delade Nobels fredspris 1978 för Camp David-avtalen. År 1952 var Begin ledare för Herut, ett högerorienterat politiskt parti med rötter i den revisionistiska zionistiska rörelsen, och före detta kommendör för Irgun, den förstatliga milisen ansvarig för attacker mot brittiska styrkor i Palestina. Begin, vars familj omkom i Förintelsen, motsatte sig hårt reparationsavtalet och såg det som en moralisk kompromiss som tillät Tyskland att "köpa" absolution.

Begins motstånd var inte bara retoriskt. Enligt senare avslöjanden stödde han aktivt en komplot för att mörda Adenauer för att spåra ur reparationsförhandlingarna. Planen orkestrerades av en liten grupp före detta Irgun-medlemmar, inklusive Eliezer Sudit, som detaljerade sin inblandning i en memoar publicerad årtionden senare, *Be'shlihut Ha'matzpun (På ett samvetesuppdrag)*. Sudits berättelse, bekräftad av den tyske journalisten Henning Sietz i hans bok från 2003 *Attentat mot Adenauer: Den hemliga historien om en politisk attack*, avslöjade Begins centrala roll i att godkänna, finansiera och planera operationen.

Komplotten utspelar sig

Mordförsöket var både djärvt och amatörmässigt. Den 27 mars 1952 anlände ett paket adresserat till förbundskansler Adenauer till Münchenpolishögkvarteret, vilket väckte misstankar på grund av dess barnsliga handstil och felaktiga adress. Paketet, som innehöll en bomb gömd i en encyklopedi, hade skickats av två tonåringar anställda av konspiratörerna. Då pojkarna anade oråd varnade de polisen istället för att skicka det. När poliser försökte undersöka paketet exploderade det, dödade den bayerska polismannen Karl Reichert och skadade två andra.

Samtidigt skickades två ytterligare brev bomber till platsen där israeliska och tyska delegationer förhandlade om reparationer, och togs på sig av en grupp som kallade sig Judiska partisanorganisationen. Dessa bomber nådde inte sina mål, men explosionen i München utlöste en internationell utredning. Franska och tyska myndigheter spårade komplotten till fem israeliska misstänkta i Paris, alla kopplade till Irgun. Bland dem var Eliezer Sudit, som erkände att ha förberett sprängladdningen. De misstänkta greps men senare tilläts återvända till Israel, med bevis förseglade för att undvika att elda på antisemitiska känslor i Tyskland.

Sudits memoar, publicerad på 1990-talet, gav kritiska insikter i komplottens motiv och utförande. Han hävdade att avsikten inte var att döda Adenauer utan att generera internationell medieuppmärksamhet och störa reparationsförhandlingarna. "Det var klart för oss alla att det inte fanns någon chans att paketet skulle nå Adenauer," skrev Sudit, vilket antydde att komplotten var utformad som en symbolisk handling. Denna påstående är dock omtvistat, eftersom Begins inblandning och det dödliga utfallet – en polismans död – tyder på en mer allvarlig avsikt. Sudit berättade om Begins personliga engagemang, inklusive ett erbjudande att sälja sitt guldlocka för att finansiera operationen när pengarna tog slut, och möten med Knesset-medlemmar Jochanan Bader och Chaim Landau samt före detta Irgun-underrättelsechef Abba Scherzer för att koordinera komplotten.

Efterspel och mörkläggning

Västtysklands regering under Adenauers ledning och Israels premiärminister David Ben-Gurion sökte båda att tona ned incidenten för att bevara de sköra bilaterala relationerna. Adenauer, medveten om komplottens ursprung, valde att inte driva det aggressivt, av rädsla för att det kunde provocera antisemitisk motreaktion i Tyskland eller spåra ur reparationserna. Ben-Gurion, som stödde reparationsavtalet, uppskattade Adenauers återhållsamhet, eftersom publicering av Begins inblandning kunde ha belastat den spirande tysk-israeliska relationen. Detaljerna förblev till stor del undertryckta tills 2006, då *Frankfurter Allgemeine Zeitung* publicerade utdrag ur Sudits memoar, vilket väckte förnyat intresse och debatt.

I Israel förblev Begins roll oklar i årtionden. Hans personliga sekreterare, Yehiel Kadishai, och Herzl Makov, direktör för Menachem Begin Heritage Center, hävdade okunnighet om komplotten när de tillfrågades 2006. Sudits berättelse, stödd av Sietz forskning, lämnade dock lite tvivel om Begins inblandning. Avslöjandet chockade analytiker, med tanke på Begins senare status som fredsstiftare, och väckte frågor om etiken i politiskt våld i efterförintelseeran.

Mordförsöket misslyckades med att spåra ur reparationsavtalet, som undertecknades i september 1952. Västtyskland betalade inledningsvis cirka 3 miljarder tyska mark till Israel och 450 miljoner till Claims Conference, med utbetalningar som fortsatte i takt med att nya krav uppstod. Avtalet stärkte Israels ekonomi och markerade ett betydande steg i Tysklands moraliska uppgörelse, även om det förblev splittrande. Adenauers överlevnad och beslutsamhet stärkte hans inhemska och internationella ställning och bidrog till hans omval 1953.

Arv och historisk betydelse

Det misslyckade attentatet mot Konrad Adenauer understryker de råa känslorna och den komplexa politiken i efterförintelseeran. För Begin och hans allierade symboliserade reparationsavtalet ett förräderi mot judiskt lidande, men deras våldsamma svar riskerade att underminera Israels moraliska auktoritet och diplomatiska mål. Adenauers beslut att tysta ned affären återspeglade hans pragmatiska engagemang för försoning, även till priset av transparens. Incidenten belyser också utmaningarna med att navigera rättvisa, minne och nationellt intresse i skuggan av folkmord.

Idag är komplotten en fotnot i både Adenauers och Begins arv, överskuggad av deras senare prestationer. Adenauer hyllas som en grundare av det moderna Tyskland och europeisk integration, medan Begin minns för sin roll i att säkra fred med Egypten. Ändå fungerar försöket från 1952 som en påminnelse om volatiliteten i de tidiga kalla krigsåren, då ideologiska klyftor och historiska sår drev extrema åtgärder. Det inbjuder också till reflektion över etiken i politiskt våld och den känsliga balansen i diplomati när det gäller att hantera tidigare grymheter.

Som historikern Moshe Zimmermann noterade drevs komplottens hemlighetsmakeri av ett ömsesidigt önskemål att skydda tysk-israelisk försoning. Dess försenade avslöjande, genom Sudits memoar och efterföljande rapportering, inbjuder oss att brottas med de moraliska tvetydigheterna i en tid då överlevande, statsmän och militanta brottades med Förintelsens arv på djupt olika sätt.